

Elke dag samen een beetje beter

sbo Panta rhei in Deventer

Panta rhei, ofwel ‘alles is in ontwikkeling’, is een treffende omschrijving van het begrijpend leesonderwijs op deze school voor speciaal basisonderwijs in Deventer. De afgelopen jaren heeft het hele team namelijk nascholing gevolgd en zijn er nieuwe methodieken ingevoerd, met betere leesprestaties en meer leesmotivatie als resultaat.

Panta rhei is een school voor speciaal basisonderwijs met ruim 300 leerlingen, verdeeld over verschillende stamgroepen. Tot een aantal jaar geleden werd het begrijpend leesonderwijs gegeven in niveaugroepen. Leerlingen uit dezelfde stamgroep waren daardoor met verschillende onderwerpen bezig, met als gevolg dat de leerkracht van de stamgroep bij andere vakken niet kon verwijzen naar de onderwerpen uit de begrijpend leesles. Andersom gold hetzelfde: in de begrijpend leesles kon niet worden teruggegrepen op de thema's die eerder in de stamgroep besproken waren.

De leerkrachten werkten in de verschillende niveaugroepen bovendien met twee verschillende methodes. Leerlingen vonden dit verwarrend en de leerkrachten vonden dat er te veel nadruk lag op steeds dezelfde verwerkingsopdrachten. Een grote groep leerlingen op Panta rhei heeft veel herhaling nodig en dan is het motiverend om een variatie aan opdrachten te kunnen geven. De onvrede over de aanpak voor begrijpend lezen onder zowel leerlingen als leerkrachten was de drijfveer achter de inzet van een nieuwe aanpak.

Om tot die nieuwe aanpak te komen werd een werkgroep bestaande uit leerkrachten, directieleden en taalspecialisten aan-

gesteld. De leden van deze groep lieten zich informeren over nieuwe ontwikkelingen op het gebied van begrijpend lezen en luisteren. Ook deed de werkgroep een voorstudie door verschillende methodieken te vergelijken en bezochten ze andere scholen die al gebruik maakten van bepaalde methodieken. Door alle informatie te combineren, konden ze bepalen welke methodiek het beste bij de school past. De keus viel uiteindelijk op de nascholing ‘Begrijpend lezen, begrijpend luisteren’ van Karin van de Mortel.

Het hele team doet mee

De inzet van de nieuwe aanpak werd gedragen door het hele team. De directie maakte voor het hele team ruimte en tijd vrij om te werken aan het begrijpend lees- en luisteronderwijs. Bovendien namen ze, samen met de leerkrachten en de ondersteuners, deel aan een tweejarig nascholingstraject. Het traject startte met informatiebijeenkomsten waarin de theoretische onderbouwing van de methodiek werd toegelicht. Doordat het team veel informatie kreeg, begrepen ze hoe en waarom de methodiek werkt. De leerkrachten gaven hun begrijpend leeslessen vervolgens op basis van de nieuwe aanpak en na de les werd het

De onvrede over de aanpak voor begrijpend lezen onder zowel leerlingen als leerkrachten waren de drijfveer achter de inzet van een nieuwe aanpak.

handelen van de leerkracht samen besproken aan de hand van video-opnames. Op die manier leerden leerkrachten van elkaar en werd de nieuwe methodiek steeds meer eigen gemaakt. De nascholing is inmiddels al een tijd geleden en om te voorkomen dat kennis op de achtergrond raakt, komt het thema

'begrijpend lezen en luisteren' nog regelmatig terug op de agenda van teamoverleggen. Voor nieuwe leerkrachten worden maatjes aangewezen, die ze wegwijs maken in de methodiek van de school. Het team van Panta rhei heeft daarnaast een eigen handboek gemaakt, compleet met bijbehorende, zelf-gemaakte video's van goede voorbeelden die passen bij de leerlingpopulatie van de school. Ondertussen worden voorbereidingen getroffen voor een herhaling, in verband met nieuwe teamleden en verdere verdieping van de methodiek, opnieuw met Karin van de Mortel als externe begeleider.

Het aanbod is afgestemd op de leerlingen

Per week worden er gemiddeld twee lessen expliciet aan begrijpend lezen besteed. Leerkrachten leggen daarin uit hoe de les eruit zal zien en wat het doel van de les is. De leerlingen vinden het namelijk fijn om vooraf te weten waarom een bepaalde tekst gelezen wordt. Met de opdrachten wordt selectief omgegaan: alleen opdrachten die volgens de leerkrachten nuttig zijn worden aangeboden. Tijdens de les maken leerkrachten ge-

Een uitgebreid aanbod van goede en actuele boeken op school hebben is belangrijk en dat is een van de punten waarin Panta rhei uitblinkt.

bruik van effectieve technieken zoals modellen. Hoewel bekend is dat interactie over de gelezen teksten ook een belangrijk onderdeel vormt in het onderwijs in begrijpend lezen, is dit voor leerlingen van Panta rhei niet altijd vanzelfsprekend. De leerlingen van Panta rhei zijn bovendien erg gebaat bij structuur en houvast. Daarom is ervoor gekozen niet meer te werken in wisselende groepjes en om de artikelen uit de methode Nieuwsbegrip als kapstok te blijven gebruiken. De leerkrachten vullen de teksten uit deze methode aan met andere soorten teksten en bronnen, bijvoorbeeld uit de schoolbibliotheek. In de begrijpend leeslessen op Panta rhei komen dan ook regelmatig verhalen, poëzie of filmpjes aan bod. Leer-

De schoolbibliotheek van Panta rhei. Die wordt jaarlijks uitgebreid met boeken die de leerlingen kiezen.



krachten houden daarbij rekening met actuele onderwerpen uit bijvoorbeeld de verkeers- of praktijklessen en leggen waar mogelijk verbanden tussen de vakken. Juist doordat begrijpend lezen nu in de stamgroep wordt gegeven, is dit mogelijk. Het ultieme doel hierbij is dat begrijpend lezen niet meer een expliciet vak is op het rooster, maar geïntegreerd zit in alle andere vakken. Leerkrachten hebben daarom goede tools en vaardigheden nodig om dit te kunnen bewerkstelligen.

Elke dag een beetje beter

Het begrijpend leesonderwijs op Panta rhei kenmerkt zich door een goed doordachte methodiek die passend is bij de leerlingpopulatie van de school. De combinatie van deze elementen met de hechte samenwerking van het hele team en de sterke betrokkenheid bij de leerlingen en de school maakt van Panta rhei een succesverhaal. En dat stopt niet nu de nieuwe methodiek ingevoerd is. Directie, leerkrachten, leerlingen, ouders: iedereen is elke dag in ontwikkeling. Zo worden ze elke dag samen een beetje beter. ◀



Toelichting van de Taalraad

Het team van Panta rhei heeft grote veranderingen doorgevoerd in het begrijpend leesonderwijs. Een aantal jaar geleden waren zowel leerlingen als leerkrachten niet enthousiast over het leesonderwijs. Leerlingen waren weinig gemotiveerd om zelf te lezen, maar er waren ook leerkrachten die overtuigd moesten worden van het belang om zelf te lezen als rolmodel voor leerlingen. Een hartenwens van de school was dan ook dat leerlingen en leerkrachten gemotiveerd zouden zijn om allerlei soorten teksten te lezen en er plezier in te hebben. Om dat te bereiken is het belangrijk om een uitgebreid aanbod van goede en actuele boeken op school te hebben en dat is een van de punten waarin Panta rhei uitblinkt.

De school heeft een eigen bibliotheek waaruit leerlingen boeken kunnen lezen. De leerlingen mogen bovendien elk jaar een top 10 van boeken die ze graag zouden willen lezen opstellen. Op basis van de lijstjes wordt het aanbod in de schoolbibliotheek jaarlijks uitgebreid. De leerkrachten hebben daarnaast een bibliotheekpas, zodat ze ook samen met hun klas naar de openbare bibliotheek kunnen gaan. Daar leggen ze leerlingen uit hoe ze een boek kunnen vinden dat aansluit bij hun interesses en leesniveau. Op die manier stimuleren ze leerlingen om ook buiten schooltijd naar de bibliotheek te gaan en boeken te lezen. Naast het enthousiasme over lezen, hoopt de school dat leerlingen ook plezier krijgen in het ontwikkelen van hun begrijpend leesvaardigheid. Door de nieuwe methode weten leerlingen beter wat het doel van de lessen is, waarom een tekst wordt aangeboden en wat ze daarvan gaan leren. Leerkrachten merken dat de leerlingen deze aanpak fijn vinden, bijvoorbeeld omdat de leerlingen zelf naar de doelen vragen. Leerkrachten blijven kritisch op de opdrachten en gaan zelf op zoek naar passende teksten over het onderwerp. Leerlingen én leerkrachten hebben daardoor weer plezier in de lessen begrijpend lezen.

Joyce Gubbels is lid van de Taalraad Begrijpend Lezen en senior onderzoeker bij het Expertisecentrum Nederlands met een specialisatie in begrijpend lezen in het basis- en voortgezet onderwijs.

Joan Damen is directeur van sbo Panta rhei te Deventer. Als directeur geeft zij leiding aan het gehele team en heeft zij met de teamleiders het verbetertraject begrijpend lezen en -luisteren gestimuleerd en in een kleine werkgroep geïnitieerd en aangejaagd.